

VARDER PÅ HARDANGERVIDDA MELLOM EIDFJORD - HOL

av Per Bremnes

Vardene ligger langs Bispeveien mellom Eidfjord og Hol. Her dro Stavangerbiskopen når han dro på visitasferd til Hallingdal og Valdres. Disse dalførene lå til Stavanger bispedømme i perioden 1126 til 1631.

Den første biskopen som dro bispeveien over Hardangervidda, var trolig biskop Henrik, som skal ha vært i Hemsedal en gang mellom 1207 – 1224. Den siste biskopen som etter kildene, skal ha reist bispeveien over Hardangervidda, var biskop Scavenius, som var i Ål i 1615.

Med biskopenes visitasreiser over Hardangervidda ble det stilt krav til sikkerhet. Fjellovergangene som var ferdselslinjer, ble vardet eller oppstaket. Det ble en oppgave for klostre, biskoper eller domkapitler å skaffe herberger på fjellovergangene.

Det er flere varder på den eldgamle ferdselsveien mellom Eidfjord og Hol. Alderen på vardene er uavklart, men trolig kan de være oppsatt mellom år 1100 og år 1600. Vardene som er beskrevet her er registrert i Riksantikvarens kulturminnebase Askeladden.

I tillegg til de registrerte vardene, er det funnet flere uregistrerte varder: Særebakken I og II i Eidfjord, samt Smettbakvarden i Hol.

Alle vardene som er presentert her, er funnet av Per Bremnes i perioden 1985 - 1990, bortsett fra Biskopsvarden som er funnet av Øivin Bakke/Per Bremnes.

HAMMERS VARDE finnes på nordvestkanten av høydedraget Nybunut, ca 935 m SSV for Dyranut Turisthytte. Varden har et kvadratisk, sterkt nedgrodd fundament under delvis oppbygd varde, delvis nedraste steiner. Inntil fundamentets østre side er det en brem av opphopet jord, bevokst med gress. Denne opphopningen antyder at varden kan være temmelig gammel. Nedenfor varden i nordvest er det en rekke parallelle hulveisor etter slepene mellom Eidfjord og Hallingdal.

Hammers varde ble funnet i 1985 med bakgrunn i kartet «Christiansand Stift: afdeelt udi amter». På kartet har varden navnet "Warde". Den fikk navnet Hammers varde i 1985 av Per Bremnes.

Varden er registrert som et kulturminne i Riksantikvarens kulturminnedatabase Askeladden med ID 177367-1.

BISKOPSVARDEN er en varde som står på høydedraget rett vest for Store Skiftessjøen. Varden har et kraftig, rektangulært fundament med delvis oppbygd varde, delvis omrotet og sammenrast. Bolter i et par av steinene etter sekundær bruk som mastefeste. Bilde fra 1985 viser en helt sammenrast varde. Steinene i fundamentet er sterkt overgrodd.

At varder kan ha slike navn som Biskopsvarden, ser vi av biskop Jens Nilssøns visitasbøker og reiseerindringer 1574–1597.

"Der fore wi offuer i vester 1½ fiering til en anden vaare kallis Biskops vaaren. Der pleier sognepresten vdi Tind møde bispen med hester. Men der wi komme vaar huercken her Hanns vdi Tind eller nogen hester kommen derfra».

Biskopsvarden ble funnet i 1985 under systematisk leting utfra skriftlige kilder, og med Christopher Blix Hammer sitt kart «Christiansand Stift: afdeelt udi amter» som bakgrunn. På kartet har varden navnet "Biscops Warde".

Stedet som varden står, markerte skysskiftet på bispeveien mellom Eidfjord og Hol. Disse dalførene lå til Stavanger bispedømme i perioden 1126 til 1631. Det var vanlig at biskopen også hvilte når han kom til skysskiftet.

Varden er registrert som kulturminne i Riksantikvarens kulturminnedatabase Askeladden med ID 107169-1.

SKULEVIKI VARDE finnes i Skuleviki. Varden er sammenrast og delvis overgrodd. Spredd utover i nærheten finnes flere store steiner som tydelig må ha tilhørt varden. Ved hytten, sør for varden, er det en rekke parallelle hulveisor etter slepene mellom Eidfjord og Hallingdal.

Varden markerer hvor slepa som går gjennom Gjerebotn, og videre over Løkjafeti til Krossdalen tok av.

Varden er registrert som kulturminne i Riksantikvarens kulturminnedatabase Askeladden med ID 177489-1.

HALNEVARDEN finnes ved vann 1209 øst for Midtnuten på Halnetunga. Varden er delvis sammenrast, og bygd oppå en flyttblokk. Den er utrast mot NØ. Steinene i varden er fra knyttnevestore til hodestore, og skikkelig tildekket av grønn og sort lav. Steinene ser ut som de har ligget urørt lenge.

Varden er registrert som kulturminne i Riksantikvarens kulturminnedatabase Askeladden med ID 106409-1.

LAKASETVARDEN finnes ved stølen Lakaset på Lakasetfjellet. Varden er tydelig restaurert i toppen, og bygd oppå en flyttblokk.

Stølen Lakaset kan trolig vært en av de tre Biskopsbodene på Hardangervidda. Varden er registrert som kulturminne i Riksantikvarens kulturminnedatabase Askeladden med ID 212268-1.